

דף מד

'...נאכל ליום ולילה מנין? תלמוד לומר: מבשר... עולה שאין שיריה נאכלין מנין, תלמוד לומר זבח... תלמוד לומר אשר הם מקדשים לי ואתי נותר חילול חילול... ומאחר שסופו לרבות כל דבר...' – ואע"פ שנתרבה כל דבר מגזרה-שוה, הוצרך מבשר זבח להידרש, שאלמלא כן הייתי אומר שלמים דוקא וגזרה-שוה באה ללמד כרת בפיגול, ולא באה לרבות דברים אחרים מעבר למה שכתוב בפרשה. לכך הוצרכו לדרוש ששלמים לאו דוקא, ומעתה מרבים הכל ע"י הגזרה-שוה, כי אין ג"ש למחצה (פנים מאירות. וב'חק נתן' כתב ליישב בשני אופנים אחרים. וע"ע בחדושי הנצי"ב על תד"ה אלא).

'אימא סיפא, ומוציא אני מנחת נסכים והדם. אתאן לרבנן, דתניא...' – וסובר המקשה שאין במשמע להעמיד בנסכים הבאים בפני עצמם שגם ר' מאיר מודה שאין בהם פיגול – שאם כן גם ב'לוג שמן' ששנה ברישא נעמיד כן, ומדוע הוא פיגול. ואמנם אביי תירץ לבסוף שרישא מדברת בלוג הבא עם הזבח [וה"ה לנסכים הבאים עם הזבח], וסיפא מדברת על נסכים הבאים בפני עצמם [וה"ה ללוג]. כ"ג פשוט. ואולם הנצי"ב כתב להוכיח מכאן ש'מנחת נסכים' משמעה שבאה עם הזבח ולא בפני עצמה, והקשה על גרסת התוס' במתניתין. אך לפי האמור לא קשה מידי. ועוד, הלא לפי מה שהסיק אביי מבואר ש'מנחת נסכים' דקתני בברייתא – בנסכים הבאים בפני עצמן.

'ושוין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונות' – רש"י פרש: מדרבנן. ואולם הרמב"ם (מחוסרי כפרה ספ"ד) כתב שהאוכל מן השמן קודם מתן שבע ומתן בהונות – לוקה מן התורה, כמי שאוכל קדשים קודם זריקת הדם.

ואף על פי שהשמן אסור באכילה מן התורה קודם נתינת המתנות – אין בו 'מעילה' לאחר זריקת דם האשם [לחכמים. ולרבי – לאחר מתן שבע]. ויש להבין טעם הדבר – והרי לא הותר עדיין לכהן מן התורה ומדוע יצא מידי מעילה, הלא בכל מקום אין יוצא הבשר מידי מעילה אלא משעה שהותר באכילה, שאז יצא מכלל 'קדשי ה'" (ככפ"ק דמעילה)?

וכתב הגרי"ז מבריסק (על הרמב"ם שם), שאכן אין דין מעילה בלוג שמן מצד עצמו אלא כאשר הוא בא עם האשם, רק אז הוא בכלל 'קדשי ה'", אבל הלוג בעצמו, אינו מוגדר משום הזאתיו כ'קדשי ה'" ואין בו מעילה. ולכן כשנזרק דם האשם פקע דין מעילה גם מהלוג, כשם שהאשם עצמו יצא מידי מעילה באותה שעה. ולפי זה – כתב – לוג שמן של מצורע הבא בפני עצמו ולא עם האשם – אין בו מעילה. וכתב שכן משמע ברמב"ם, מכך שלא הזכיר דין מעילה בשמן הבא בפני עצמו. [והרי לפי מה שמבואר בגמרא בסמוך, שכשבא הלוג בפני עצמו מודים חכמים לרבי שהמתנות הן המתירות אותו, הלא היה לו להרמב"ם לפרש שבאופן זה יש בו מעילה עד לאחר מתנות השמן, ומדוע השמיט דין זה – אלא משמע שאין כלל מעילה באופן זה].

(בוה פרש מה שכתב הרמב"ם שהמעילה בשמן היא משעה שנתקדש בכלי. והלא כל הקדשים יש בהם מעילה משהוקדשו בפה – אלא לפי שאין בו מעילה מצד עצמו אלא מחמת האשם, ע"ש.

ובספר אבי עזרי (מעילה ב, י) תמה על כך, הלא אין הכלי-שרת קובע אלא שחיטת האשם קובעת את הלוג אם להחשיבו בא עם האשם. ונשאר שם ב'צ"ע' בהבנת שיטת הרמב"ם. וכן תמהו בקרן אורה ובשפת אמת).

והחזון-איש כתב (זבחים יד, ד) כדבר פשוט שלוג שמן הבא בפני עצמו, יש בו מעילה לחכמים עד אחר נתינת מתנותיו. אבל כאשר הוא בא עם הזבח יש לו דין אחר, שאז הוא נידון כחלק מן הזבח, וזריקת

דמו מועילה גם לשמן להוציאו מידי מעילה. ולשיטת רש"י, הועילה זריקת הדם להוציאו מידי איסור אכילת קדשים קודם זריקה (במכות יז.). ואמנם גם לשיטתו אסור השמן מן התורה – מפני שהוקצה למצוותו [ולא גרע מאתרוג כל שבעה], ועוד משום הפסד קדשים, שהרי משנחסר הלוג – נפסל. ומ"מ לענין איסור אכילת קדשים קודם זריקה, ואיסור מעילה – הועיל דם האשם להתירו. [ואע"פ שמעורב בו שמן שעולה לגבוה – הרי זה כקדשים קלים שאין בהם מעילה אע"פ שיש בהם אימורין שמיועדים להעלות לגבוה]. ולשיטת הרמב"ם גם לאחר זריקת הדם, כל עוד לא נתן מתנותיו – לוקה כדין קדשים לפני זריקה, ואפילו לדעת חכמים שיצא מידי מעילה בדם האשם.

(ולא פרש במה יצאו מכלל 'קדשי ה' והרי לא הותרו עדיין. וכנ"ל.

והקשה, אם אסור מדאורייתא כקדשים לפני זריקה, מדוע לחכמים אין מפגלים במתנותיו כלרבי, הלא מתן השמן נחשב 'מתיר' כזריקת הדם. [וכן תמה בשפת אמת ולא תירץ]. וכתב שצריך לומר, כיון שכבר הותר במקצת במתן הדם, ויצא מידי מעילה – אינו חשוב לפגל).

'אמרוה קמיה דרבי ירמיה, אמר: גברא רבא כרב יוסף לימא כי הא מילתא?! הרי לוג הבא בפני עצמו דלכ"ע מתנותיו שרו ליה ולא מפגלין ליה, דתניא... אף אני לא אמרתי אלא בבא עם האשם' – הקושיא היא מסתימת לשון הברייתא, שמשמע שלחכמים אין חייבים עליו משום פיגול בכל אופן, אפילו אם פיגל במתנותיו (כן פרש בשפת אמת לפרש"י. ואולם כתב שם לפרש דברי רב יוסף באופן אחר, שאין חילוק בין פיגל בשעת מתנות השמן ובין פיגל בזריקת הדם).

(ע"ב) 'ולכל חטאתם – לרבות חטאת העוף, סלקא דעתך אמינא נבילה היא' – קמשמע לן שהותר לכהנים. ודוקא לכהנים, אבל זר שאכל חטאת העוף – לוקה משום נבילה (כמבואר ביבמות לג.). וגם לכהנים, כאשר אין להם דין אכילה, כגון עולת העוף או קרבן פסול – לוקין משום נבילה. [ורק לענין טומאה אינו כנבילה, מפני שנעשה בדרך הכשר. ומצינו הרבה חילוקים בין איסור נבילה וטומאת נבילה]. (ע' בכל זה בשו"ת אחיעזר ח"ב ז, ד).

ומזה הוכיחו אחרונים שאין גדרה של מליקת קדשים כשחיטה, אלא שם נבילה עליה, אלא שהותרה לכהנים – ע' אתון דאורייתא א; קהלות יעקב חולין י; יא.

'אשם מצורע בהדיא כתיב ביה? – אלא לרבות אשם נזיר כאשם מצורע' – וצריך ריבוי מיוחד לאשם נזיר ולא היינו למדים אותו מאשם מצורע שניתן לכהן הגם שאינו בא לכפרה – כי יש לחלק בין זה שהוא בא להכשיר, לבין אשם נזיר שאינו אלא למנות נזירות טהרה (קין אורה).

דף מה

'הלכתא למשיחא?!' – ע' במובא ביוסף דעת סנהדרין נא, מהקדמת ספר ערוך לנר למסכת מכות.

'קדשי עובדי כוכבים אין חייבין עליהן משום... וטמא' – בכלל זה איסורי אכילת קדשים בטומאה, הן טומאת הגוף [שאין הטמא מוזהר באכילת קדשי עכו"ם], הן טומאת בשר שהיא קלה מטומאת הגוף ונלמדת בקל-וחומר. אבל אין בכלל זה עבודה בטומאה בקדשי עכו"ם כדלעיל טו: (זבח תודה).